

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Michael. Baii Regii In S. Theolog. Profess. Acad.
Lovaniensis, Ad Qvaestiones Philippi Marnixij
Sanct-Aldegondi De Ecclesia Christi, & Sacramento Altaris
Responsio**

Bajus, Michael

Coloniae, 1579

VD16 B 930

Responsio ad posteriores Qu[a]estiones, quae sunt de Sacramento Altaris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30353

RESPONSIO

AD POSTERIORES

Quæstiones, quæ sunt de venerabili Eucharistiæ Sacramento.

CVM nondum acceptis
tuis literis, ex quibus co-
gnoscerem, quomodo
piores Responsiones ac-
cepisses, inciperem de tra-
ctandis reliquis quæstio-
nibus cogitare, Eruditiss. D. Sanct-Alde-
gonde (metuebam enim ne actionibus
publicis plus satis occupato, non vacasset
tam cito responsiones meas legere & diju-
dicare) decimanona huius oportunè su-
peruenerunt mihi binæ tuæ literæ, quæ mul-
tis de causis, quas lógum esset psequi, mihi
iucundissimæ fuerunt: Nam licet videam
non deesse, in quibus adhuc conferre de-
beamus, & Deo iuuante conferemus, attamen
confidens in eo, qui habitare facit v-
nanimis in domo, & sollicitos reddit ser-
uare vnitatem spiritus in vinculo pacis, spe-
ro nos de omnibus collaturos, absque om-
ni amaritudine, & animi contentione. Ser-
uum

uum

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

uum enim Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum omni modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. & Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, inquit Apostolus. In primis autem me exhilarauit, quod senserim tibi ostensum à Domino, quaestionem de Ecclesia versari circa vnum ex præcipuis cardinibus seu fundamentis nostræ religionis. Nam in duorum hominum causa propriè fides Christiana consistit: vnius, in quo lapsi, cœci & mali facti sumus: alterius, in quo reparamur. Porro in eo in quo reparamur, non tantum agnoscendum est caput, de quo scriptum est: Omnis quicumque inuouerit nomen Domini, saluus erit; & Non est in aliquo alio salus, nec enim est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri; sed etiã corpus, extra quod salus esse non potest, dicente Christo: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis, qui est in cœlo; caput videlicet cum corpore. nam si solum caput ascenderet in cœlum, omnes nos in terra remaneremus, & tandem in infernum mergeremur. Porro sicut caput quod nascendo positum est in ruinam, & in signum cui contradicetur, non tantum à fi-

Philip. 4.

Act. 4. & 2.

Ioannis 3.

Luc. 2.

ljs

M. BAII RESPONSIO.

lijs suis semper agnitum fuit, & creditum, sed etiam suo tempore in terris visum, & à reliquis membris certa fide discretum, dicendo: Tu es Christus filius Dei viui, qui ^{Matth. 16.} in hunc mundum venisti; sic etiam corpus Christi, seu manifestum eius regnū à Patriarchis & Prophetis semper creditum fuit, & ab ijs, qui post Christi ascensionem, misso Spiritu sancto, Christi Euangelium toto orbe terrarum disseminauerunt, aut disseminari viderunt, vsque in hunc diem semper visum fuit, & ab omnibus schismatis certa fide discretum, dicendo: Hæc est domus Domini firmiter ædificata super firmam petram. De qua re, ne longum faciam sermonem, oro vt digneris legere sermonem quartum, & septuagesimum primum in fine D. Augustini, inter sermones Louanij impressos, quorum exemplar vnum transmitto, ne fortè non sit apud vos in promptu.

Nunc super est vt responsiones breuissimas ingenio & occupationibus tuis ac meis accommodas, quantum Dominus largiri dignabitur, reliquis quæstionibus adhibere conemur, quarum primæ sic habent:

An hæc verba, (hoc est corpus meum) contineant propositionem identicam, atque idem significantem quod corpus meum est corpus meum?

An

AD QVEST. SANCT. ALDEG.

An vero attributum corporis tribuatur subiecto significato per pronomen, hoc, tanquam diuerso a suo attributo?

Et si attribuatur tanquam diuerso, an attribuatur substantiue, ita vt hæc verba, (hoc est corpus meum) idem significant atque, hoc est substantialiter, vt ita dicam, corpus meum?

An potius attribuatur sacramentaliter, ita vt ea verba nihil aliud significant, nisi, hoc est sacramentaliter corpus meum, seu corpus meum dicitur de hoc quod do vobis, plane vt sacramenta dicuntur de rebus quas significant, & sua institutione demonstrant: quemadmodum Augustinus in libello de doctrina Christiana docet, Sacramentum fidei, fidem esse; & Sacramentum corporis Christi, corpus; & sacramentum fœderis, fœdus; & Sacramentum verbi Dei, ipsissimum verbum Dei, nõ quidem substantia, sed vsu, institutione, representatione, ac significantissima exhibitione ante oculos fidei?

Quo argumento doceatur vocem, est, in hac circumstantia significare substantialiter: atem? liceat enim ita loqui.

An hoc ipso argumento tanquam ^{uiciorum} non possit formari certa atque indubitata ratiocinatio per propositionem generalem, quo argumenti vis possit et rectius intelligi, & certius iudicari.

Exempli gratia.

Vbicunque vocula, est, coniungit prædicatum cū subiecto in hac vel eiusmodi circumstantia, toties accipitur substantiue, &c. in hac propositione vocula, est, coniungit prædicatum corporis cum subiecto pronominis demonstratiui, hoc, &c. ergo, &c.

RES.

M. BAII RESPONSIO.
RESPONSIO.

Propositionem identicam vocamus, nō quando attributum & subiectum pro eadem re particulari accipiuntur, pro qua verificatur assertio; nam alioqui enunciatio generis de specie, speciei de indiuiduo, & accidentis de subiecto, essent propositiones identicæ: vt, lapis est substantia, Petrus est homo, & Cicero est orator: sed vocamus propositionem identicam, quando res eadem sub eodem nomine, aut saltem sub synonymo de seipsa enunciatur: vt, corpus meum est corpus meum, gladius est ensis. Quamobrem dicendū non est, quod hæc Christi assertio: hoc est corpus meum, sit identica propositio, etiamsi vera esse nequeat, nisi attributum & subiectum pro aliqua eadem re particulari accipiantur, pro qua sit verificatio: sed dicendum, quod sit enunciatio communis attributi de singulari subiecto. Nam licet Christus vnicum corpus habuerit, attamen etiamsi viginti corpora habuisset, de quolibet dicere potuisset, hoc est corpus meum. Ex quo intelligimus vocem, meum corpus, sicut meus digitus, communem esse, non singularem. Porro enunciationes simplices, in quibus alterum de altero mediante verbo substantiuo, est, enunciatur, sunt in duplici

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

plici genere: alia enim proferuntur intentione asserendi id quod est, quando eiusmodi propositio inchoatur, vt lapis est corpus, Petrus sedet: Alia verò proferuntur non intentione asserendi id quod est, quando ipsa enunciatio incipit proferri; sed intentione faciendi id quod eiusmodi enunciatione significatur, & quod tunc primum erit, quando ipsa enunciatio prolata fuerit: Vt si quis demonstrato agro proprio, cuiusdam alteri diceret, hic est ager tuus, non intentione asserendi quod non est, sed intentione faciendi, vt id sit quod dicit; hoc est, vt ager qui dicenti proprius est, alterius efficiatur, eiusmodi enim sermonibus apud Iurisconsultos aliquando intelligitur fieri dominiorum & possessionum translatio. Talis sermo videtur esse apud Lucam, cum ait Christus: Homo, remittuntur tibi peccata tua. & rursus: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. &: Filius tuus viuit. Non enim volebat Christus asserere quod erat priusquam hæc dicebat, sed id facere quod dicebat: nec dubium est, quin tali sermone contentus fuisset Cæturio, cum à Domino poscebat, vt diceret verbo, & sanaretur puer eius, hoc est, vt diceret: Filius tuus viuit, vel filius tuus sanus est, quem Dominus sine o-
mini

Luc. 5.

Luc. 7.

M. B A I I R E S P O N S I O

mni verbo sanauit. Cæterū quia nos nostris
 sermonibus substantias mutare non possu-
 mus, ideo exempla enunciationum poste-
 rioris generis, quibus substantia in sub-
 stantiam transmutatur, non in nostris,
 sed in Christi sermonibus sunt petenda.
 Verbi gratia: Si Christus in nuptijs volens ^{Ioannis 2.}
 ex aqua sex hydrijs contenta vinum facere,
 his verbis vsus fuisset, (hoc est vinum:) ^{Math. 4.}
 similiter si voluisset diabolo acquiescere
 petenti vt diceret lapidi huic, vt panis fiat,
 atque id his verbis effecisset, (hic est panis)
 non intendisset his duabus enunciationi-
 bus, videlicet, hoc est vinum; & hic est pa-
 nis, asserere, quod aqua hydrijs contenta,
 & hic lapis, (quæ tunc extabant cum has
 enunciationes proferre cœpisset,) fuissent
 vinum & panis, quia id manifeste falsum
 fuisset, sed intendisset facere vt prolatis
 verbis id esset, quod dicebat; & hoc dicen-
 do significare, ea quæ ex aqua hydrijs con-
 tenta, & ex hoc lapide demonstrato fecif-
 set, esse vinum, & panem: quasi dicat, hoc
 quod ex aqua hydrijs contenta facio, vi-
 num est: & hoc, quod ex hoc lapide facio,
 panis est. Simili modo, quando ait Chri-
 stus, hoc est corpus meum. & hic est san-
 guis meus; non intendit asserere quod pa-
 nis & vinum, quæ tunc præsentia habebat
 cum

M. BAII RESPONSIO.

cum hæc inciperat dicere, essent corpus & sanguis eius, quia id falsum est; quod ne sit, omnino credendus est intendisse ex pane et vino corpus & sanguinem suum efficere. & in illis duabus enūciationibus, hoc est corpus meum. & : hic est sanguis meus; pronomina hoc & hic, non referuntur ad panem & vinum, quæ ante prolationē harum duarum enuntiationum prius fuerunt, (sicut intelligerentur referri, si tantum intentione asserendi proferrētur, quod Christus facere non potuit, quia nō potuit falsum dicere,) sed referuntur ad hoc corpus, & hunc sanguinem, quæ iam dictis verbis, Christo hoc intēdente efficiūtur, quasi dicat: hoc quod ex hoc pane facere intendo, & facio, est corpus meum: & hoc quod ex hoc vino facio, est sanguis. His diligenter cōsideratis, facile est ppositis quæstionibus respōdere, quod hæc verba: hoc est corpus meum, non contineant propositionem identicam, atq; idē significātem quod, corpus meum est corpus meum; sed id significantem quod diximus, nempe: hoc quod ex hoc pane facio, est corpus meum; quodque attributum, corpus, tribuatur subiecto significato per pronomen, hoc, non tanquam diuerso à suo attributo, sed tanquam rem eandem singularem significanti, nempe, hoc Christi corpus ex pane con-

AD QUEST. SANCT. AL DEG.

cōfectum virtute verborum Christi. Vnde
 nec dicere oportet quod huius enūciatio-
 nis, hoc est corpus meum, sensus sit, quod
 hic panis substantialiter, vel sacramentaliter,
 siue significatiuè sit corpus meū: sed sensus
 est, id quod ex pane facere intendo, & facio,
 est corpus meū, vt diximus. Cæterum quia
 negari non potest, quin Christus ex aqua vi-
 num, ex lapide panē, ex pane & vino corpus
 suum & sanguinē efficere potuerit, idq; his
 verbis, hoc est vinum, hic est panis, hoc est
 corpus meum, hic est sanguis meus. Si enim *Actor. 5.*
 potuit Petrus vmbra sua p̄trāseundo quos-
 uis ægros ab infirmitatibus liberare, quanto
 magis potuit Christus verbis suis ex re qua-
 libet, quamlibet etiam rem aliam efficere?
 Ponatur ergo disputandi gratia quod Chri-
 stus hæc vniuersa iam dictis enuntiationi-
 bus effecerit, oro vt tua eruditio, hoc præ-
 supposito, dignetur propositis à se questio-
 nibus respondere. Nempe an hæc proposi-
 tio sit identica, hoc est corpus meum? An
 attributū, corpus, tribuatur subiecto signi-
 ficato per pronome, hoc, tanquam diuerso?
 An huius enuntiationis, hoc est corpus me-
 um, sensus sit, hic panis est substantialiter
 vel sacramentaliter corpus meum? & si vbi
 de re conuenimus, adhuc easdem pene dif-
 ficultates inueneris, quas nūc proponis, fa-
 cilè

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

cilè intelliges quaestionum multarum nebulas non tam ad rei veritatem, quàm addicendi rationem pertinere.

Miror autem prudentiam tuam quaerere, quo argumento doceatur, vocem, est, in hac sermonis circumstantia (hoc est corpus meum) significare substantialitatē, cum illa sit propria, & consueta eius significatio, tam Græcè, quàm Latine, in qua ab initio nascentis Ecclesiæ semper ab omnibus nostris maioribus hoc loco accepta est. Neque enim rogare solemus, cur aliquis per publicam & consuetam viam ambulet, sed si ab illa digressus, insolita & improbata diuerticula sectetur, tunc meritò rogatur, cur derelicta regia via, ad insolitam se conuertat; & ideo potius rogandum esset, quo argumento moueatur, qui vocem, est, in hac circumstantia, præter consuetam significationem, & præter omnium catholicorum intelligentiam, ad significationē referunt, quàm rogandum quo argumento doceatur substantialitatem significare. Scio quosdā proferre scripturam I. ad Cor. 10. Petra autem erat Christus; in qua vocem, est, existimant pro, significat, positā, vt persuadeant ipsam etiam in hac circumstantia pro, significat, accipiendam. Sed an ex hac scriptura satis solidum proferri possit argumentum, quo
id

M. BAII RESPONSIO.

id probetur, forsitan non immeritò dubi-
tauerit quispiam: quia Apostolus non vi-
detur loqui de inanimata petra Ore suo
loco manēte, ex qua Moyses semel aquam
elicuit, quæ petra non poterat esse Christus
nisi significatiuè: sed loquitur de petra sem-
per populum consequente, & potum cor-
poralem ac spiritualem semper suppeditan-
te, quem potum spiritualem eundem nobis-
cum bibebant, quæ petra non significati-
uè, sed substantialiter erat Christus, sicut D.
Chrysostomus & Ambrosius interpretan-
tur. Sed detur vocem, est, vno atque altero
loco propter sermonis circumstantiã signi-
ficatiuè seu sacramentaliter intelligi, an ideo
quando sine tali circumstantia simpliciter
ponitur, proferendum erit certū argumen-
tum, doceatur substantialitatem significa-
re, & in sua significatione propria debere
accipi? Scio etiam D. Augustinum epistola
23. dicere, quòd sacramenta habeant quan-
dam similitudinem earum rerum, quarum
sunt sacramenta, atque ex hac similitudine
plerunque etiam ipsarum rerum nomina
accipere; sed subiungens exemplum, quod
secundum quendam modum sacramētum
corporis Christi est corpus Christi, satis a-
perte significat hunc loquendi modū, quo
sacramentum aliquid esse dicitur tantum,
quia

quia

AD QVEST. SANCT. ALDEG.

quia est eius sacramentum, non esse propriū
& cōsuetum, sed insolitum, & ex sermonis
circumstantia intelligendum: quæ ubi desue-
rit, sicut in verbis Christi, quibus ait, hoc est
corpus meum, hic est sanguis meus, non sine
studio proprii sensus videtur talis intelli-
gentia quæri.

Quæris etiam:

*An explicatio horum verborum, hoc est corpus me-
um, debeat aut possit aliunde sumi, quam ex ipsis
Christi, aut Euangelistarum verbis?*

*An illa propositio de calice, hoc poculum est nouum
testamentum seu fœdus (Νιχαδων enim utrumque
significat, vt Hebrais Berith) in meo sanguine: &
illa, hic est sanguis noui testamenti, non idem sig-
nificent, & se mutuo significanter explicent?*

*Ac proinde an non penitus eadem sit in pane ratio, vt
hæ propositiones: hic panis est nouum testamen-
tum seu fœdus in meo corpore: & hoc est corpus
meum: & item, hic panis, quem frangimus est
nouum corpus Christi: & hic panis, quem fran-
gimus, est corpus Christi, idem significant, & se
mutuo significanter explicent?*

RESPONSIO.

Augustinus de doctrina Christiana lib.
2. c. 9. docet, illa, quæ in libris Canonicis a-
perte posita sunt, solertius diligentiusque
inuestiganda, vt ad obscuriores locutiones
illustrandas, de manifestioribus sumantur
exempla, & quædam certarum sententia-
rum testimonia, dubitationem de incertis
aufe-

M. BAII RESPONSIO.

auferant. Ex quo intelligimus non omnia
scripturæ sacræ testimonia ex alijs esse in-
telligenda. Nam quædam aperte posita
sunt, quæ ex proprijs verbis & locutioni-
bus intelliguntur; sed ea duntaxat, quæ ob-
scuritatē habent, quæ possit ex alijs ma-
nifestioribus locutionibus aut testimonijs
illustrari. Nunc verò considerandum est, v-
trum hæc duo testimonia, hoc est corpus
meum, & hic est sanguis meus noui testa-
menti, obscuritatē habeant: & si obscu-
ritatē habere putentur, an hæc obscuritas
per hanc sententiam tanquam manifestio-
rem: hic calix nouum testamentum est in
meo sanguine; possit illustrari. Nam prio-
ra illa duo testimonia, forsitan multis vide-
buntur hoc posteriori longè magis esse per-
spicua, præsertim quia hæc sententia, hic
est sanguis meus noui testamenti, planè re-
spondet illi, quam ex Exodo citat Apосто-
lus ad Hebræos cap. 10. hic est sanguis testa-
menti, quod mandauit ad vos Deus. Igitur
hoc testimonium, hic calix nouum est testa-
mentum in meo sanguine, non est idoneū
ad illustrandum illa duo priora, sed contra
potius: aut si vtraq; ambiguitatē aut dif-
ficultatē aliquam habere prætenduntur,
ad alias sententias obscuriores recurre-
mus, in quibus videtur posse error abscon-
di.

C

di,

AD QVAEST. SANCT-ALDEG,
di, & non potius ad eorum studium ac te-
stimonium, qui praesentis temporis conten-
tiones precesserunt, & ad intelligendas scri-
pturas sacras, praeteris fuerunt a Deo illu-
minati; cuiusmodi fuit D. Ambrosius, qui
de ijs, qui initiantur, & de Sacramentis
quaestiones istas clarissimè dissoluit. Nam
negare non possumus, Deum quorundam
oculos obcoecare, ne fortè videant oculis,
& auribus audiant, & corde intelligant, vt
ad Dominum conuertantur, & fatientur
ab eo, in quibus Deus huius seculi, inquit
Apostolus 1. ad Corinth. 4. excoecauit men-
tes infidelium, vt non fulgeat eis illumina-
tio Euangelij gloriae Christi, etiamsi aper-
tissimè praedicetur. Restat igitur, vt in his
obscuritatibus, quae non videntur fuisse
obscuritates veteribus, ad illos recurramus,
quibus putatur Deus dedisse aures ad audi-
endum, & oculos ad videndum, ne fortè nos
hic non satis acutè cernamus. Verba Am-
brosij de ijs, qui mysterijs initiantur, cap. vl-
timo sic habent: Potior lux quam umbra,
veritas quam figura, corpus authoris quam
manna de caelo. Fortè dicis: Aliud video,
quomodo tu mihi asseris, quod Christi
corpus accipiam? & hoc nobis adhuc su-
perest, vt probemus. Quantis igitur vtimur
exemplis? probemus non hoc esse quod
natura

M. BAII RESPONSIO.

natura formauit, sed quod benedictio consecrauit: maioremque vim esse benedictionis, quam naturæ, quia benedictione etiam ipsa natura mutatur. Et lib. 4. de sacramentis cap. 4. Author Sacramentorum quis est, inquit, nisi Dominus Iesus? tu fortè dicis, meus est panis vsitatus, sed panis iste, inquit, panis est ante verba Sacramentorum: vbi accessit consecratio, ex pane fit caro Christi, hoc igitur astruimus. Quomodo potest qui panis est, corpus esse Christi? consecratione, inquit. Consecratio igitur quibus verbis est, & quibus sermonibus? Domini Iesu, nam reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur, &c. vbi venit ut conficiatur venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Quis sermo Christi? nempe is, quo facta sunt omnia, iussit Dominus, & factum est, &c. & cap. 5. Antequam consecratur, panis est: vbi autem verba Christi accesserunt, corpus est. Denique audite dicentem: Accipite & edite ex eo omnes, hoc est corpus meum; & ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus, vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo videte, quantis generibus potens est sermo Christi vniuer-

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

sa conuertere. Haetenus Ambrosius, qui ad-
 iectis adhuc alijs multis sententiam suã tam
 fecit manifestam, vt non possit de illa dubi-
 tari, sicut nec de sententia reliquorum ve-
 terum, qui has quæstiones tractauerunt, qui-
 bus si cum Euangelio, cum totius Ecclesiæ
 testimonio non creditur, sed verba scriptu-
 ræ manifesta ad inusitatum tropum detor-
 quentur; non erit mirum, si etiam meis ver-
 bis non credatur, cum nemo credat nisi vo-
 lens, nec quisquam credere velit, nisi cui de-
 dit Deus vt velit. Porro quod vox Græca
 διαθήκη, quam interpretes noster vertit te-
 stamentum, sicut & Hebræa Berith, subin-
 de vertatur foedus, nihil huic disputationi
 præiudicat, quia licet per se posita foedus si-
 gnificet, attamen morti vel sanguini iuncta
 propriè testamentum significat, sicut osten-
 dit Apostolus ad Galatas 3. & ad Hebræos
 ca. 9. Similiter quod ait Apostolus 1. ad Co-
 rinth. 10. Panis, què frangimus, nonne par-
 ticipatio corporis Domini est? licet sit ve-
 rum quod is panis, qui facta benedictione
 frāgitur, & à fidelibus participatur, sit cor-
 pus Christi, in quod per consecrationem
 mutatus est panis, qui à sacerdote ad bene-
 dicendum accipitur: non tamen vult ibi A-
 postolus dicere, quid sit panis, qui frangi-
 tur, sed quid participatione huius panis si-
 gnifi-

M. BAIL RESPONSIO.

gnificetur, & efficiatur, nempe vt multi vnum corpus simus, omnes qui de vno pane, & vno calice participamus, sicut seipsum explicat Apostolus, & Apostolum D. Cyprianus in epist. 76. ad Magnum, cuius verba etiam refert Augustinus lib. 7. cōtra Donatistas cap. 50. & tractatū 26. super Ioannem. Ex his facile est aliquot sequentibus respondere quæstionibus, nempe:

An pronomē, hoc, aliud significet, quam id ipsum quod vno ore omnes Euangelistæ testantur, Christum accepisse, fregisse, dedisse discipulis, & iussisse vt acciperent, & comederent?

An Paulus 1. ad Corinth. 10. cum hunc panem nominat, & panem quem frangimus, diserte explicat, aliud sacramenti subiectum statuatur, atque Christus, vel ipse Paulus 1. ad Corinth. 11. pronomine (hoc) vult significari, quod omnes Euangelistæ testantur fuisse panem, quem Christus fregit, & dedit, & de quo deniq. locutus est?

An in propositione de calice non eadem sit subiecti ratio, atque in ea, quæ est de pane, ac proinde cum subiectum in propositione, & oratione de calice non solum demonstratur pronomine, hoc, sed plane & diserte nominetur τὸ ὄνειδος, vel fructus, vel genimen vitis, non eadem sit ratio in pronomine, hoc, quod vsurpatur in propositione de pane, ita vt hoc idem significet, quod hic panis, vel hic fructus tritici de multis coadunatis granis?

His, inquam, quæstionibus facile est ex dictis

AD QVAEST. SANCT-ALDEG.

dictis respondere: nam cœnantibus Apostolis, inquit Matthæus, accepit Iesus panem, vsitatum videlicet, quia tunc ibi alius panis non erat, & eundem panem benedixit; sed quod fregit, deditque suis discipulis, dicens: accipite, & manducate; non fuit vsitatus panis, sed benedictus, & benedictione in corpus eius mutatus, sicut ipsemet Christus testatur, dicens: Accipite & manducate, hoc est corpus meum: non enim ait, accipite panem & comedite panem, sicut de ipso prius ait Euangelista, accepit Iesus panem. sed ait: accipite & comedite, hoc est corpus meum. Iussit ergo ut acciperent & comederent non panem vsitatum, de quo prius locutus est Euangelista, dicens: accepit Iesus panem; sed panem benedictum, de quo ait: hoc est corpus meum, iam videlicet ex pane benedicto confectum. Similem loquendi modum secutus est Apostolus 1. Corinth. 11. cum ait: Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, sub quo intelligitur, benedixit, sicut expresserunt Matthæus & Marcus, fregit, & dixit, accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: quæ verba simili modo accipienda sunt, quo supra ostendimus verba Mat-

Matth. 26.
Mar. 14.

M. BAII RESPONSIO.

thæi debere accipi. Dico igitur ad primam
 questionem iam propositam, quod pro-
 nomen, hoc, in Christi verbis significet a-
 liud quidem, quàm quod vno ore omnes
 Euangelistæ & Apostolus 1. Corinth. 11. te-
 stantur, Christum accepisse, sed non aliud,
 quàm ijdem testantur Christum discipu-
 lis dedisse, & iussisse vt acciperent, & come-
 perent: significat enim corpus Christi ex
 pane confecto benedicendo, sed non sig-
 nificat panem vsitatum, quem omnes Eu-
 angelistæ testantur Christum accepisse. Ex
 quo intelligimus verba hæc, accipite & co-
 medite, non debere construi cum nomine,
 panem, quod præcessit, cum ait Euangeli-
 sta, accepit Iesus panem, sed cum eo quod
 sequitur, hoc est corpus meum, vel cum eo
 quod intelligitur, vt sit sensus: accipite cor-
 pus meum: vel, quod in idem recidit, acci-
 pite panem benedictum, & consecratum.
 Porro ad id quod secunda quæstione pro-
 ponitur: An Paulus 1. Corinth. 10. cum no-
 minat panem, quem frangimus, aliud Sa-
 cramentum subiectum statuat, quàm Christus
 vel ipse Paulus 1. Corinth. 11? Respondeo
 quod Paulus ca. 10. supradicto idem sacra-
 menti subiectum statuat cum eo quod statuit
 Christus apud Mattheum, cum ait: accipite
 & comedite, hoc est corpus meum. Nam

AD QVAEST. SANCT. ALDEG.

subiectum sacramenti statuit verum Christi corpus, quod translato nomine panem appellat, quia ex pane confectum, & speciebus panis velatum: quam nominis translationem manifestè significat ipsa sermonis circumstantia, cum dicitur (panis, quem frangimus, & omnes qui de vno pane participamus) nam omnibus fidelibus notissimū est in altari neque frangi, neque participari panem nisi benedictū, & in corpus Christi benedictione conuertum.

Ad tertiam quaestionem respondeo id quod apud Euangelistas & apud Apostolum I. Corinth. II. de calice dicitur, eodem modo accipiendum, sicut id quod de pane dicitur, nempe quod vbi narratur Christū accepisse calicem, ibi intelligendus sit accepisse calicem vini & aquae plenum, sicut ait Ambrosius: vbi verò verba Christi operata sunt, hoc est, vbi post benedictionem ait: bibite ex hoc omnes, ibi non sit intelligendus porrexisse vinum & aquam, sed suum sanguinem, quo plebem redemit, & de quo dicit, hic est sanguis meus noui testamenti. Quod verò apud tres Euangelistas de gemmine vitis dicitur, videtur potius referendum ad poculum Paschae veteris, quam noui, sicut Lucas non obscure significat.

Lucas

Quart

M. BAII RESPONSIÓ.

Quæritur deinceps:

Si subiectum positum in hac propositione, hoc est corpus meum, mutatur, aut mutatum fuit, a subiecto panis, quod euangelista testantur Christum accepisse, fregisse, & dedisse, quando mutatum fuit, qua vi, quo Domini mandato, quo diuini verbi argumento?

Respondéo subiectum positum in hac propositione, hoc est corpus meum, non mutari, quia subiectum istud corpus Christi est, à quo in Sacramento nulla fit mutatio; sed panem quem accepit Iesus, dicimus mutatum esse in corpus eius, quando benedicendo & consecrando panem ait, hoc est corpus meum, mutatum, inquam, virtute verborum eius, nam, vt ait Ambrosius de ijs qui initiatur, cap. 9. si tantum valuit humana benedictio, Elizei videlicet facientis fer-
rum natare, vt naturam conuerteret, quid dicemus de ipsa consecratione diuina, vbi verba ipsa Domini Saluatoris operantur? nam Sacramentũ istud quod accipis, Christi sermone conficitur. Quòd si tantum valuit sermo Helia, vt ignem de celo deponeret, nõ valebit sermo Christi vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti: Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat,
G s rat,

4. Reg. 6.

4. Reg. 7.

psal. 148.

AD QVEST. SANCT. ALDEG.

erat, non potest ea quæ sunt in id mutare quod erat? non enim minus est nouas rebus dare, quàm mutare naturas. & lib. 4. de sacramentis c. 4. Sermo Christi, inquit, hoc conficit Sacramentũ; quæ autem sunt verba Christi, quibus hoc sacramentũ conficitur, exponit c. 5. dicens: Omnia illa verba Evangelistæ sunt, vsque, accipite siue corpus, siue sanguinem; inde verba sunt Christi, audi dicentem, hoc est corpus meum, & ante verba Christi, calix est aquæ & vini plenus, vbi verba Christi cooperata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Ecce habes quòd verbum, accipite, non construitur cū nomine, panem, sed cum nomine, corpus, & sanguinem, sicut suprà diximus. Habes secundò, non quando subiectum positum in hac propositione, hoc est corpus meum, mutatum sit, sed quando mutatus sit panis, quem cœnantibus Apostolis accepit Iesus, nempe quando dixit, hoc est corpus meum: Habes qua vi, & quo Domini mandato mutatus sit panis, nempe virtute verborum Christi, quibus dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Habes quo diuini verbi argumento, nempe argumento verborum Christi, quibus apertissimè dixit, hoc est corpus meum: nam quia mentiri nõ potuit, oportet vt ex pane, quem

M. BAII RESPONSIO:

quem accepit, id fecerit, quod dixit, videlicet, hoc est corpus meum, ne conuincatur falsum fuisse quod dixit.

Quæris etiam:

Quæ sit analogia vnionis corporis Christi, cum Ecclesia declarata 1. Corinth. 10. si nulla est panis, vel vini reliqua substantia?

RESPONSIO.

Hanc analogiam explicat Augustinus libro 7. contra Donatistas cap. 50. verbis D. Cypriani, quæ sic habent: Quando Dominus corpus suum panem vocat de multorum granorum adunatione congestum, & quando sanguinem suum vinum appellat de botris & acynis multis expressum, atque in vnum coactum, gregem item nostrum significat commistione adunatæ multitudinis adunatum: nam quemadmodum panis, ex quo corpus Christi conficitur, quod interdum etiam panis vocatur, vt, panis quem frangimus: quemadmodum, inquam, panis ex granis in vnum adunatis conficitur, & quemadmodum vinum ex multis azynis in vnum confluentibus coalescit: sic etiam mysticum Christi corpus, quod per hoc Sacramentum significatur, & coit, ex dispersis Dei filiis colligitur, qui per fidem & dilectionem in vnum corpus adunantur. Nec huius analogiæ obstat,

*Aug. tract.
26. super Ioannem.
Cyprian. epistola 15. ad
Magnum.*

AD QVEST. SANCT. ALDEG.

stat, quod in confectione Sacramenti nulla est panis & vini reliqua substantia; quia nec remanet ipsa granorum aut acynorum forma, ex qua tamen sumitur potissima huius analogiæ portio, quia analogia sumitur non ex substantia, quæ in ipso sacramento permanet, sed ex ea quæ in pane & vino, ex quibus conficitur, præcessit.

Vltima quæstio sic habet.

Quomodo veteres docuerunt eandem, aut similem esse transformationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi, qualis erat aqua admixta vino in populum Christi, eius corpori per fidem adglutinatum?

RESPONSIO.

Hanc quæstionem moueri puto occasione verborum beati Cypriani in epistola 63. quæ est ad Cæcilium, quæ sic habet: Quando in calice vino aqua miscetur, Christus populus adunatur & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur & coniungitur. & infra: Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest: nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si verò aqua sola, plebs incipit esse sine Christo: quando autem vtrumque miscetur, & adunatione confusa sibi inuicem copulatur, tunc sa-
cra-

M. BAII RESPONSIO.

cramentum spirituale & cœleste perficitur. Quibus verbis non continetur ea comparatio, quæ in quæstione exprimitur, nempe quod talis sit transformatio panis & vini in corpus & sanguinem Christi, qualis est aquæ vino permistæ in populum Christi; sed tantum exponitur, quid sacrificium ex aquæ & vini commistione confectum significet & efficiat; nempe ut quemadmodum sacrificium ex aqua vino permista conficitur, sic etiam Christus & plebs eius in vnum corpus coadunetur, non Christum mutando in peruersos plebis affectus, sed reformando plebem, ut cum Christo quæ Dei sunt sapiat, & deposita prauitate spiritum Christi induat. Nam & ipsa vini & aquæ mistio sic temperatur, ut non vinum in aquam, sed aqua in vinum conuertatur, & hoc modo inuicem copulentur. Quod si fortè quæstio hac alia veterum scripta respiciat, quæ mihi non occurrunt, cuperem illa designari, ut si Deus largiretur, possit eis conueniens responsio adhiberi.

RE.